

MEĐUBANKOVNE NAKNADE ZA PLATNE TRANSAKCIJE PUTEM KARTICA I NOVA EU UREDBA

Sažetak

S problematikom međubankovnih naknada u platnom prometu Europska komisija susreće se u proteklih nekoliko godina u okviru istraživanja tržišta platnog prometa karticama i uspostavljanja odgovarajućeg regulatornog i zakonodavnog okvira za platni promet. Međubankovne naknade se izravno ili neizravno (tj. putem treće osobe) plaćaju za svaku transakciju između pružatelja usluga platnog prometa uplatitelja i primatelja plaćanja koji su uključeni u transakciju platnom karticom ili platnu transakciju na temelju kartice. Tijekom provedbe dva postupka iz područja zaštite tržišnog natjecanja u predmetima Mastercard i Visa, Europska komisija je ustanovila da su postojeće međubankovne naknade previsoke i suprotne propisima o tržišnom natjecanju. Ovaj rad će predstaviti međubankovne naknade u platnom prometu putem kartica, način na koji one negativno utječu na tržišno natjecanje i funkcioniranje unutarnjeg tržišta te situaciju tržišta platnih kartica u državama članicama. Također se u radu iznose odredbe nove EU Uredbe 2015/751 o međubankovnim naknadama za platne transakcije putem kartica koja nastoji riješiti utvrđene nedostatke međubankovnih naknada na razini EU određivanjem maksimalne razine iznosa međubankovnih naknada za kreditne i debitne kartice. Naposljetku se daje i kratak pregled istraživanja naknada za plaćanja platnim karticama u Hrvatskoj iz kojeg proizlazi da su domaće međubankovne naknade nešto više od prosječnih u EU.

1. Uvod

Na unutarnjem tržištu EU, plaćanja putem kartica čine značajan dio trgovine, osobito prilikom plaćanja u prekograničnim transakcijama ili kupovinom putem interneta. Prema nekim pokazateljima, europski potrošači i poslovna zajednica ostvaruju preko 40 posto svojih plaćanja bezgotovinskim plaćanjima putem kreditnih ili debitnih kartica. Prema podacima Europske središnje banke u razdoblju od 2000. do 2012. godine plaćanja svim karticama porasla su za više od 10 posto od čega je plaćanje debitnim karticama poraslo za 12 posto, a kreditnim karticama preko 8 posto.¹ Stoga je neophodno na ovim tržištima očuvati učinkovito tržišno natjecanje jer svako narušavanje tržišnog natjecanja može ugroziti funkcioniranje jedinstvenog tržišta i nanjeti potrošačima štetu kroz više cijene. Utvrdivši značaj plaćanja karticama u platnom prometu za europske potrošače, Europska

---

* dr.sc. Mirta Kapural, dipl. iur.; Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja.

**Ovaj stručni članak objavljen je u časopisu *Pravo i porezi, RRF*, broj 7-8, Zagreb, srpanj 2015., str. 58-68.

Mišljenja i stavovi autorice izneseni u ovom radu strogo su osobna te stoga ne odražavaju i službena stajališta Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja.

¹ European Central Bank: „Card payments in Europe-a renewed focus on SEPA for cards“, travanj 2014., str. 25.

komisija (a u određenoj mjeri i neke države članice) usmjerila je svoje napore na ukidanje ograničenja tržišnog natjecanja u međubankovnim transakcijama, prije svega kroz umanjenje i ujednačavanje razine međubankovnih naknada.

2. Problematika višestrukih međubankovnih naknada za kartično poslovanje u EU

2.1. Definicija i pojam međubankovnih naknada

Međubankovne naknade su naknade koje se izravno ili neizravno (tj. putem treće osobe) plaćaju za svaku transakciju između pružatelja usluga platnog prometa uplatitelja i primatelja plaćanja uključenih u transakciju platnom karticom ili platnu transakciju na temelju kartice.²

Multilateralna naknada (*multilateral interchange fee*) predstavlja propisanu naknadu od strane kartičnih kuća, primjerice, institucija poput Vise i MasterCarda, koju banka koja izdaje platnu karticu i banka koja pruža uslugu prihvata platne kartice plaćaju jedna drugoj za obavljenu transakciju. Ova naknada u značajnoj mjeri određuje iznos naknade koju trgovci plaćaju bankama za prihvata kartica, tzv. *Merchant service charge* (MSC).

Platna transakcija na temelju kartica znači uslugu koja se temelji na infrastrukturi i pravilima poslovanja kartične platne sheme za izvršavanje platne transakcije bilo kojom karticom, telekomunikacijskim, digitalnim ili IT uređajem ili softverom ako je time izvršena transakcija debitnom ili kreditnom karticom. Platne transakcije na temelju kartica isključuju transakcije na temelju drugih vrsta platnih usluga.

U praksi postoje dvije vrste kartičnih platnih shema. Prva, koja je i najuobičajenija je tzv. **"četverostrana" kartična shema** u kojoj postoje četiri strane: banka izdavateljica, korisnik kartice, trgovac i banka prihvatiteljica kartice. U ovoj kartičnoj shemi se platne transakcije na temelju kartica izvršavaju s računa za plaćanje platitelja na račun za plaćanje primatelja plaćanja uz posredovanje sheme, izdavatelja (na strani platitelja) i prihvatitelja (na strani primatelja plaćanja). Ta je shema primjenjiva i za debitne i kreditne kartice, s tim da je debitna funkcija dominantna. Budući da su međubankovne naknade u četverostranoj shemi eksplicitno prisutne, ta je shema i važnija sa stajališta utjecaja na tržišno natjecanje. Tijek transakcije kupovine u "četverostranoj" kartičnoj shemi funkcionira na način da pri kupnji robe ili usluge koju korisnik odnosno potrošač plaća putem kreditne ili debitne kartice, banka koja je izdavateljica kartice tereti račun korisnika, ali u iznosu koji je uvećan za razne naknade koje ovise o vrsti kartice koju korisnik upotrebljava. Istodobno, banka izdavateljica u ime i za račun korisnika, izvršava plaćanje kupljene robe ili usluge i to tako da banci prihvatiteljici plaća cijenu umanjenu za međubankarsku naknadu. To zapravo znači da banka prihvatiteljica, s kojom trgovac ima ugovor o prihvaćanju kartice, plaća međubankovnu naknadu banci izdavateljici. Zatim ta ista banka prihvatiteljica plaća trgovcu cijenu, ali umanjenu za MSC (*Merchant service charge*), tj. naknadu koju trgovac plaća banci prihvatiteljici za korištenje POS terminala. Obje banke plaćaju kartičnim institucijama naknadu za provođenje transakcije, naknadu za članstvo i nadzor kartične prijevare. Dakle, u četverostranim

---

² Članak 2. Definicije, Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica, COM (2013), 550 final, 2013/0265 (COD) od 24. srpnja 2013. Tekst prijedloga Uredbe dostupan na hrvatskom jeziku:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0550:FIN:EN:HTML>

platnim sustavima kojima pripadaju npr. Visa i Mastercard, udruženja su banaka i takve naknade se višestruko ugovaraju između banaka, članica udruženja. Navedeno znači da kada kupac koristi karticu kao način plaćanja pri kupnji kod trgovca na malo, banka prihvatiteljica plaća trgovcu prodajnu cijenu umanjenu za tzv. MSC odnosno iznos koji je trgovac dužan platiti svojoj banci za prihvaćanje kartice kao načina plaćanja. Upravo je najveći dio tog iznosa određen međubankovnim naknadama, a trgovci prenose svoje troškove prihvaćanja kartičnog plaćanja na svoje kupce podizanjem cijena u maloprodaji.

Kod "**trostrane**" kartične sheme ista banka je i izdavateljica i prihvatiteljica. Ovo je kartična platna shema u kojoj sama shema pruža usluge prihvaćanja i izdavanja, a platne transakcije na temelju kartica izvršavaju se s računa za plaćanje platitelja u korist računa za plaćanje primatelja plaćanja unutar sheme. "Trostrane" kartične sheme su primarno kreditne, odnosno prevladavaju kreditne kartice (Diners, American Express). Kod te sheme, potrošač kupuje neku robu ili uslugu od trgovca, banka istovremeno tereti račun korisnika za iznos koji je zapravo uvećan i raznim drugim naknadama koje korisnik plaća za posjedovanje kartice. Banka istodobno plaća trgovcu cijenu koja je umanjena za MSC. S obzirom da je ista banka izdavateljica i prihvatiteljica kartice, međubankovna naknada nije eksplicitno prisutna. Banka također plaća kartičnoj instituciji naknadu za provođenje transakcije, članstvo i sl. U ovoj shemi, prisutne su samo tzv. *cardholder fees*, tj. naknade koje vlasnik kartice plaća banci te MSC naknada koju trgovac plaća banci. Međutim, MSC naknade koje banke naplaćuju trgovcima su puno više nego naknade koje naplaćuju korisnicima kartice, odnosno potrošačima. Stoga, iako nisu eksplicitno prisutne, međubankovne naknade u ovoj shemi su implicitno prisutne jer je jedna strana "preopterećena" naknadama za uslugu.

2.2. Učinak međubankovnih naknada na funkcioniranje unutarnjeg tržišta EU

Europska komisija problematiku plaćanja naknada za kartično poslovanje prati intenzivno od 2006. godine kada je provela istraživanje tržišta platnih kartica.³ Navedeno istraživanje provedeno je u svrhu provedbe Direktive o platnim uslugama koja uređuje pitanja platnog prometa u EU. Rezultati istraživanja u kojem je Europska komisija analizirala tri vrste naknada koje su prisutne na tržištu platnih usluga, i to naknade korisnicima kartica, međubankarske naknade prisutne u transakcijama te naknade trgovcima ukazali su na potrebu putem regulacije na razini Europske unije ograničiti iznos međubankovnih naknada.⁴ Nadalje, problematiku međubankovnih naknada sa stajališta tržišnog natjecanja Europska komisija identificirala je i kada je u predmetu Mastercard 2007. godine utvrdila kako je navedena kartična kuća narušila tržišno natjecanje naplaćivanjem međubankovnih naknada. Prema tome, Europska komisija istražila je tržište platnog prometa karticama sa stajališta zaštite tržišnog natjecanja usmjerivši se prije svega na međubankovne naknade. Naime, utvrđeno je kako je raširena upotreba višestranih međubankovnih naknada u „četverostranim” sustavima, najčešćoj vrsti kartičnih sustava, jedan od glavnih elemenata koji ometa uspostavu cjelovitog unutarnjeg tržišta EU. Kao što je ranije napomenuto, riječ je o zajednički

³ Rezultati istraživanja objavljeni su u Interim report I, 12. travnja 2006.

⁴ Istraživanje je također ukazalo i na potrebu izmjene postojeće Direktive o platnom prometu pa je 24. srpnja 2013. Europska komisija sastavila novi Prijedlog Direktive Europskog Parlamenta i Vijeća o uslugama platnog prometa na unutarnjem tržištu i izmjeni Direktiva 2002/65 EZ i 2009/110 EZ te stavljanje izvan snage Direktive 2007/64 EZ (Direktiva o uslugama u platnom prometu 2).

dogovorenim međubankovnim naknadama koje dogovaraju pružatelji usluga platnog prometa u ulozi prihvatitelja i pružatelji usluga platnog prometa u ulozi izdavatelja. Drugim riječima, naknade naplaćuje banka nositelja kartice (banka izdavateljica) banci trgovca na malo (banka prihvatiteljica) za svaku prodajnu transakciju prodajnog mjesta trgovca na malo učinjenu sa platnima karticama. Takve međubankovne naknade koje plaćaju pružatelji usluga platnog prometa u ulozi prihvatitelja dio su naknada koje oni naplaćuju trgovcima (naknade koje se zaračunavaju trgovcima), a trgovci ih naplaćuju potrošačima. Stoga visoke međubankovne naknade koje plaćaju trgovci za posljedicu imaju više konačne cijene robe i usluga koje plaćaju svi potrošači.

Naime, utvrđeno je kako međubankovne naknade imaju negativne učinke na potrošače, na unutarnje tržište kao i na ulazak na tržište. Porast cijena uzrokovan međubankovnim naknadama štetan je za potrošače koji obično nisu upoznati s naknadama koje trgovci plaćaju za instrument plaćanja koji koriste. Banke se zbog zajednički dogovorenih naknada i mjera kojima se umanjuje transparentnost ne moraju natjecati u pogledu tog elementa svojih naknada, što dovodi do viših maloprodajnih cijena za potrošače, uključujući one koji ne plaćaju karticom ili plaćaju karticom s niskim naknadama. Ujedno nedostatak izbora u pogledu pružatelja usluga platnog prometa sprječava potrošače u korištenju svih pogodnosti unutarnjeg tržišta, osobito kad je riječ o e-trgovini. Negativni učinci na unutarnje tržište odražavaju se u rascjepkanosti tržišta uslijed primjene čitavog niza međubankovnih naknada koje se razlikuju i do 10 puta što uzrokuje znatne razlike u troškovima među trgovcima na malo u dotičnim državama članicama. Uslijed velike razlike u naknadama među državama članicama, trgovci na malo suočavaju se s poteškoćama pri formuliranju i određivanju cijena diljem EU za svoje proizvode i usluge na internetu i izvan interneta, ponovno na štetu potrošača. Dodatni problem je što se posebnim pravilima u sustavima plaćanja propisuje primjena međubankovne naknade za „prodajno mjesto” (država trgovca na malo) pri svakoj platnoj transakciji. Time se bankama prihvatiteljicama onemogućuje uspješna ponuda usluga preko granica, dok se trgovcima na malo onemogućuje smanjivanje troškova plaćanja u korist potrošača. Napokon, visoke i različite međubankovne naknade ograničavaju ulazak novih konkurenata na tržište na kojem dominiraju dvije kartične institucije, Visa i Mastercard i jer prihodi koje pružatelji usluga platnog prometa u ulozi izdavatelja od njih ostvaruju služe kao minimalni prag kojim bi se pružatelji usluga platnog prometa naveli na izdavanje platne kartice ili drugih platnih instrumenata, kao npr. internetsko i mobilno plaćanje, koje nude novi sudionici. Ulazak na tržište i dalje je otežan za paneuropske sudionike jer u domaćim međubankovnim naknadama u državama članicama EU postoje velika odstupanja pa bi novi sudionici trebali ponuditi međubankovne naknade koje su barem usporedive s onima koje prevladavaju na svakom od tržišta na koje žele ući.

Slijedom provedenog istraživanja i postupaka, Europska komisija je utvrdila da međubankovne naknade predstavljaju odluke udruženja poduzetnika koje mogu za svoj cilj i učinak imati ograničenja tržišnog natjecanja između banaka prihvatiteljica. Međubankovne naknade čine značajan dio ukupnih troškova za prihvaćanje kartica i u konačnici utječe na cijenu robe i usluga za krajnje potrošače.⁵ Osim negativnog utjecaja na visinu MSC naknada, međubankovne naknade mogu imati i druge dodatne negativne učinke na tržišno natjecanje. Riječ je o otežanom ulasku konkurenata na tržište, nedostatku tržišnog natjecanja između kartičnih sustava, anti-kompetitivnom određivanju

---

⁵ Stranica Opće uprave za zaštitu tržišnog natjecanja, financijske usluge:
http://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/enforcement_en.html#study

cijena, negativnim učincima na unutarnje tržište EU itd. Nadalje, prema stavu Europske komisije, iako međubankovne naknade u predmetima koje je istraživala predstavljaju ograničenje tržišnog natjecanja u smislu povrede članka 101. Ugovora o funkcioniranju EU (UFEU), iste mogu biti prikladne za izuzeće od odredbi o zabranjenim sporazumima predviđenim u članku 101. stavku 3. UFEU. Drugim riječima, izuzeće će se primijeniti ako se dokaže da naknade imaju ukupan pozitivan učinak na inovacije i učinkovitost i ako omogućuju da se te koristi prebace na potrošače.⁶ Na tom tragu je i pojašnjenje dano u prijedlogu nove Uredbe slijedom provedene studije učinka čiji rezultati upućuju da bi naknade ukoliko se reguliraju mogle imati s jedne strane pozitivne učinke na inovacije, prije svega na korištenje novih načina plaćanja (putem aplikacija na pametnim telefonima i sl.) kao i na snižavanje cijena za potrošače, s druge strane.

2.3. Odluke Europske komisije u predmetima Mastercard i Visa

2.3.1. Mastercard predmet

U predmetu utvrđivanja povrede prava tržišnog natjecanja, odnosno članaka 101. i 102. UFEU, Europska komisija je 2007. usvojila odluku protiv poduzetnika Mastercard zbog povrede članka 101. UFEU primjenom višestranih međubankovnih naknada za prekogranična plaćanja Mastercard karticom i Maestro debitnom potrošačkom karticom i kreditnim karticama u Europskom gospodarskom prostoru (EEA). Sama povreda članka 101. UFEU sastojala se u ograničavanju tržišnog natjecanja između banaka prihvatiteljica i povećanju troškova trgovaca za prihvaćanje plaćanja putem kartica, a bez dokazanih učinkovitosti potrebnih za izuzeće sporazuma primjenom članka 101. stavka 3. UFEU. Europska komisija odredila je rok od šest mjeseci Mastercardu da postupi prema odluci Europske komisije i promijeni međubankarske naknade sukladno EU propisima o zaštiti tržišnog natjecanja.⁷ Mastercard je podnio žalbu protiv navedene odluke Općem sudu EU koji je presudom od 24. svibnja 2012. potvrdio odluku Europske komisije.⁸ Međutim, prije donošenja odluke Općeg suda po žalbi, Mastercard je ipak pristao umanjiti prekogranične međubankarske naknade na 0.30 posto od vrijednosti transakcije za potrošačke kreditne kartice i na 0.20 posto od vrijednosti transakcija za potrošačke debitne kartice. Nakon odluke Općeg suda, Mastercard je iskoristio daljnji pravni lijek te i protiv rečene odluke Općeg suda podnio tužbu Sudu EU koji je presudom od 11. rujna 2014. naposljetku potvrdio odluku Općeg suda i odluku Europske komisije. Značajno je da je Sud EU u ovoj presudi potvrdio stav Europske komisije da su međubankovne naknade u prekograničnom prometu koje je naplaćivao Mastercard u EEA protivne pravu tržišnog natjecanja sa učinkom ograničavanja tržišnog natjecanja na

---

⁶ Članak 101. stavak 3. Ugovora o funkcioniranju EU: „Pod određenim okolnostima ograničavajući sporazumi mogu biti obuhvaćeni izuzećem od opće zabrane sklapanja ovakvih sporazuma ako se ispune dva pozitivna i dva negativna uvjeta odnosno:

- ako se dokaže da pridonose unaprjeđenju uvjeta na tržištu, a ograničenja su neophodna da se to postigne, i
- da će posljedica biti značajna korist za potrošače (npr. snižavanje cijena), te koji
- ne nameću poduzetnicima ograničenja koja nisu neophodna za postizanje ovih ciljeva,
- ne omogućavaju poduzetnicima isključivanje znatnog dijela konkurencije s tržišta za proizvode ili usluge koji su predmet sporazuma.“

⁷ Odluka Europske komisije od 19. prosinca 2007. u predmetu Mastercard:

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/34579/34579_1889_2.pdf

⁸ Tekst odluke Općeg suda od 24. svibnja 2012. Predmet br. T-111/08:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=123081&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=EN&cid=840684>

jedinstvenom tržištu EU.⁹ Ova presuda Suda EU posebno je značajna jer je poslužila kao dodatna pravna osnova pri donošenju nove EU Uredbe o međubankovnim naknadama 2015/751. Također time što presuda potvrđuje da je utvrđivanje višestranih međubankovnih naknada obuhvaćeno pravilima o tržišnom natjecanju njome se podržava dugogodišnji napor Europske komisije i nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja da stvore učinkovito tržište platnih kartica u EU.

2.3.2. Visa predmet

Nakon dovršetka predmeta Mastercard i prihvaćanja obveza i mjera od strane Mastercard, Europska komisija vodila je dva slična postupka protiv poduzetnika Visa i usvojila dvije odluke: 2010. i 2014. godine.

Odluka iz 2010.

Nakon usvajanja odluke u predmetu Mastercard, Europska komisija pokrenula je postupak utvrđivanja narušavanja tržišnog natjecanja protiv Visa Europe, Visa inc. i Visa International Service Association. Postupak je i u ovom predmetu pokrenut zbog zaračunavanja međubankovnih naknada koje predstavljaju naknadu između banaka koju kolektivno određuju banke članice Visa Europe za plaćanja putem kartica i koje na kraju snose potrošači. Slično kao i u predmetu Mastercard, Europska komisija preliminarno je utvrdila da međubankovne naknade koje naplaćuje Visa narušavaju tržišno natjecanje između banaka trgovaca, povećavaju troškove trgovaca za prihvaćanje platnih kartica i u konačnici povisuju cijene za potrošače. Za razliku od postupka u predmetu Mastercard, Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku koju je u travnju 2009. Europska komisija uputila poduzetniku Visa, obuhvaćala je sve potrošačke međubankovne naknade koje je Visa direktno određivala i koje se nisu primjenjivale samo na prekogranične transakcije nego i na domaće transakcije u velikom broju zemalja Europskog gospodarskog prostora. Dodatno, Europska komisija izrazila je i zabrinutost zbog potencijalne primjene inter-regionalnih međubankarskih naknada kao zadane vrijednosti od strane Visa Inc. i Visa International Services Association. Kao odgovor na Obavijest Europske komisije, Visa Europe je preuzela obveze i predložila mjere kako bi smanjila maksimalne prosječne iznose međubankovnih naknada za potrošačke debitne kartice u prekograničnim platnim transakcijama i nacionalnim transakcijama u pojedinim zemljama Europskog gospodarskog prostora na iznos od 0.20 posto od konačne cijene proizvoda ili usluge. Rečena naknada integrirana je u cijenu koju banke zaračunavaju trgovcima za provedbu transakcije i stoga uključuje trošak koji će trgovci uključiti u cijenu proizvoda ili usluga koju prodaju korisnicima. Navedeni prijedlog mjere, Europska komisija prihvatila je uz zadržku da se isti može modificirati ukoliko se pojave nove i provjerene informacije o troškovima kartica prema troškovima gotovine.¹⁰ Predložena mjera ujednačena je s prijedlogom mjera koje je ponudio Mastercard u travnju 2009., a istovremeno odgovara primijenjenoj metodologiji

---

⁹ Presuda Suda EU od 11. rujna 2014. Predmet br. C-382/12 P, dostupna na hrvatskom jeziku: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157521&pageIndex=0&doclang=HR&m ode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=414642>

¹⁰ Sažetak odluke Europske komisije od 8. prosinca 2010. Službeni list C 79 od 11. ožujka 2013. Dostupan na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XC0312\(02\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XC0312(02)&from=EN)

„neutralnog trgovca“.¹¹ Osim navedene mjere umanjavanja iznosa naknade, Visa je predložila i niz mjera usmjerenih na povećanje transparentnosti i poticanje tržišnog natjecanja na tržištima platnog prometa putem kartica. Odlukom Europske komisije o preuzimanju mjera od 8. prosinca 2010. preuzete obveze postale su obvezujuće za Visa Europe tijekom četiri godine u smislu članka 9. Uredbe 1/2003.¹²

Zemlje Europskog gospodarskog prostora koje su najviše profitirale usvojenom odlukom o smanjenju naknada su one zemlje u kojima je Visa Europe određivala međubankovne naknade (Grčka, Mađarska, Irska, Island, Italija, Luxembourg, Malta, Nizozemska i Švedska). U navedenim zemljama na koje se preuzete mjere Visa Europe odnose, domaće međubankovne naknade trebale su se umanjiti za 60 posto, a preko-granične naknade za otprilike 30 posto.¹³

Odluka iz 2014.

Slijedom odluke iz 2010., u srpnju 2012. Europska komisija poslala je dodatnu Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama kojom je ustanovila da međubankovne naknade koje određuje Visa za kreditne kartice mogu narušiti tržišno natjecanje povredom članka 101. UFEU. Glavne primjedbe Europske komisije prema Visa Europe odnosile su se na slijedeće:

-Pravila o prekograničnim prihvaćanjima u Visa sustavu koja ograničavaju trgovce da se koriste boljim uvjetima koje nude banke u drugim zemljama unutar jedinstvenog tržišta EU. Prema postojećim pravilima banke su obvezne primjenjivati međubankovne naknade one zemlje u kojoj se trgovac nalazi bez obzira što su naknade u njihovim zemljama niže. Kao posljedica toga, prekogranično tržišno natjecanje je ograničeno i unutarnje tržište Unije ostaje rascjepkano sa velikim odstupanjima na području EEA.

- Sve međubankovne naknade su određene i primjenjivane od Vise za transakcije sa potrošačkim kreditnim karticama u EEA. Navedene naknade primjenjuju se kako za nacionalne, tako i za prekogranične transakcije u EEA. Te međubankovne naknade plaćaju banke trgovaca (banke prihvatiteljice) bankama nositelja kartice (banke izdavateljice) za transakcije sa Visa potrošačkim kreditnim karticama.¹⁴

---

¹¹ Ova metodologija primjenom tzv. *testa neutralnosti trgovca* nastoji utvrditi razinu međubankovnih naknada primjenom kojih bi trgovac bio neutralan prema načinu plaćanja putem Visa debitnih kartica ili gotovinom.

¹² Uredba Vijeća br.1/2003 od 16. prosinca 2002. o provođenju pravila o tržišnom natjecanju utvrđenih u člancima 81. i 82. Ugovora, Službeni List L 001, 04. siječnja 2003. u članku 9. propisuje usvajanje odluka preuzimanjem obveza poduzetnika kada Europska komisija namjerava donijeti odluku kojom se određuje otklanjanje povrede Ugovora i ako se poduzetnici o kojima je riječ obvežu na otklanjanje povreda na koje im je ukazala Europska komisija u Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku, Europska komisija može odlučiti da je preuzimanje obveza obvezujuće za te poduzetnike. Takva odluka može se donijeti na određeni vremenski rok i mora sadržavati odredbu da više nema osnova za postupanje, a Europska komisija može ponovno otvoriti postupak ako je došlo do materijalne promjene činjenica na kojima se temeljila odluka, ako poduzetnici postupaju suprotno svojim obvezama, ili ako se odluka temelji na nepotpunim ili netočnim informacijama koje su pružile stranke.

¹³ Priopćenje Europske komisije od 26. travnja 2010. „Antitrust: Vice President Almunia welcomes Visa Europe's proposal to cut interbank fees for debit cards“, IP/10/462.

¹⁴ Priopćenja Europske komisije od 14. svibnja 2013. MEMO 13/431 i od 26. veljače 2014. IP/14/197. Također i Global Competition Review, GCR od 26. veljače 2014. „Visa's EU remedies made legally binding“.

Polazeći od ranijih odluka i utvrđenja, Europska komisija usvojila je 2014. još jednu odluku kojom je također pravno obvezala Visa Europe tijekom četiri godine s predloženim mjerama.

U vezi prekograničnih prihvaćanja, Visa Europe predložila je izmijeniti postojeći sustav na način da će banke od 1. siječnja 2015. imati mogućnost primijeniti smanjenu prekograničnu međubankovnu naknadu kada se natječu za klijente u prekograničnim transakcijama i to 0.3 posto za kreditne i 0.2 posto za debitne transakcije. Takav sustav trebao bi potaknuti tržišno natjecanje u domaćim međubankovnim naknadama i dovesti do značajnog pada stope za trgovce u EEA sa pozitivnim učinkom na potrošače.

U odnosu na razinu međubankovnih naknada, Visa Europe pristala je umanjiti svoje međubankovne naknade na 0.3 posto od maksimalne prosječne vrijednosti za potrošačke kreditne kartice za sve transakcije unutar EEA, nacionalne transakcije u onim EEA zemljama u kojima Visa Europe direktno uspostavlja razinu međubankovne naknade za potrošačke kredite kao i za transakcije sa trgovcima smještenim u EEA koji posluju sa Visa kreditnim karticama izdanim izvan EEA ali unutar Visa Europe područja. Predložena mjera predstavlja umanjeње za 40-60 posto u domaćim i prekograničnim transakcijama.¹⁵ Uz navedeno, kao i dodatne mjere za jačanje prekograničnog tržišnog natjecanja i snažniju transparentnost u poslovanju.¹⁶

3. Situacija u kartičnom platnom prometu u državama članicama EU

Promatrajući situaciju u kartičnom platnom prometu i naplaćivanju međubankovnih naknada unutar država članica EU, uočava se velika neujednačenost. Prije svega iz razloga što trenutno u većini država članica nema propisa kojim se uređuju međubankovne naknade na nacionalnoj razini. Djelomično jedino postoji pravno uređenje u Danskoj za naknade koje se zaračunavaju trgovcima za osobne transakcije. Ipak, nekolicina država članica u postupku je usvajanja relevantnog nacionalnog zakonodavstva. Italija (prijedlog Uredbe kojim se predviđaju ograničenja za međubankovne naknade i njihova usporedivost prema vrijednosti transakcije), Mađarska (prijedlog zakona kojim bi se međubankovne naknade za domaće kreditne i debitne kartice ograničile), Poljska (zakonodavni akt kojim bi se regulirale međubankovne naknade s progresivnim padom gornjih granica za višestranе međubankovne naknade na 0.5 posto do početka 2016.), te Velika Britanija (gospodarski propisi koji bi obuhvatili sustave plaćanja i uspostavili novog regulatora platnog prometa u maloprodaji).

Također sa stajališta ograničenja prava tržišnog natjecanja, u više država članica vodili su se slični postupci kao i pred Europskom komisijom.

Primjerice, u **Italiji** je u razdoblju između veljače i studenog 2014. talijansko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja vodilo postupak u kojem se nastojalo utvrditi jesu li međubankovne naknade za debitne kartice koje u ime 594 banke određuje

---

¹⁵ Prema podacima Europske komisije, Visa kreditne i debitne kartice predstavljaju otprilike 41 posto svih platnih kartica izdanih u EEA pri čemu Visa ima najrazgranatiju mrežu prihvaćanja kartica unutar EEA sa preko 5 milijuna trgovaca koji prihvaćaju Visa platne kartice.

¹⁶ Odluka Europske komisije od 26. veljače 2014. u predmetu Visa Europe, Službeni list br. C 147/7, 16. svibnja 2014.

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0516\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0516(01)&from=EN)

PagoBancomat konzorcij protivne tržišnom natjecanju. Utvrđeno je da je PagoBancomat uveo fiksnu naknadu od 0.10 eura za transakcije s računima odnosno plaćanja komunalnih usluga putem računa i uplatnica u poštanskim uredima i tabako trgovinama budući da u Italiji on-line banking kao metoda plaćanja nije previše rasprostranjena. Talijansko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo je da navedena naknada predstavlja dodatnu naknadu kojom je konzorcij povrijedio ranije preuzete mjere i obveze u predmetu vezanom uz istragu kartela iz 2009. Tim se ranijim mjerama, konzorcij obvezao da će ograničiti svoje naknade na iznos od 0.10 eura plus daljnji postotak vrijednosti plaćanja. Iako je PagoBancomat tvrdio da navedena naknada ne predstavlja novu, dodatnu naknadu, ipak je prihvatio utvrđenje talijanskog tijela i pristao umanjiti svoje naknade za debitne kartice sa 0.10 eura na 0.07 eura uz obvezu da izvrši pregled naknade za plaćanja računa svake dvije godine i po potrebi istu dodatno umanjiti. Također se obvezao angažirati konzultantsku kuću koja će provesti studiju sa testom neutralnosti trgovca u roku od šest mjeseci. Studija bi trebala pokazati odgovarajuću razinu međubankovnih naknada koja bi omogućila trgovcima da budu neutralni prema plaćanjima transakcija neovisno jesu li izvršene karticom ili gotovim novcem. Naknada koja je sukladna ovom testu trebala bi osigurati da trgovci ne plaćaju više iznose naknada od onih koristi koje im proizlaze iz transakcija s karticama. Naposljetku, konzorcij je pristao objaviti na svojim internetskim stranicama informaciju o naknadama kako bi se povećala transparentnost prema trgovcima.¹⁷

Nadalje, u **Francuskoj** se također vodio sličan postupak protiv poduzetnika Visa i Mastercard kao i u Europskoj komisiji. Francuska agencija za zaštitu tržišnog natjecanja u rujnu 2013. okončala je postupak protiv izdavatelja kreditnih kartica Vise i Mastercarda nakon što je osigurala veće umanjenje međubankovne naknade od onoga ranije ponuđenog u postupku sklapanja nagodbe. Francuska agencija pokrenula je 2009. godine postupak za istraživanje visine međubankovne naknade koju naplaćuju Visa i Mastercard slijedom zahtjeva trgovaca na malo. Međubankovne naknade plaćaju banke trgovaca bankama nositelja kartice svaki puta kada se izvrši plaćanje kreditnom karticom. U Francuskoj 95 posto plaćanja vrši se putem bankarskih kartica, a preostalih pet posto upotrebom Visa ili Mastercard kreditnih kartica. Francuska agencija također je istražila međubankovne naknade za podizanje gotovine s bankomata koja se plaća za svako podizanje novca od banke nositelja kartice na bankomatu banke kojoj pripada bankomat. U svibnju 2013., francuska agencija je utvrdila da je način na koji ove naknade kolektivno određuju Mastercard i Visa i njihovi članovi protivan tržišnom natjecanju. Slijedom toga, Mastercard i Visa predložili su mjere umanjenja naknada koje su za njih postale obvezne. Prema odluci francuske agencije, Mastercard je konačno ponudio umanjenje naknade za 49 posto, a Visa za 44 posto ili maksimalno 0.28 posto od vrijednosti transakcije za sve platne operacije. Navedena umanjenja naknade trebala su donjeti koristi za potrošače povećanjem uštede u bankarskim naknadama i omogućavanjem trgovcima sniženje cijena u trgovini na malo. Snižene međubankovne naknade sukladne su i s Nacrtom Uredbe Europske komisije o pravilima o uvođenju granice visine međubankovne naknade kreditnih i debitnih kartica u EU iz srpnja 2013.¹⁸

---

¹⁷ O talijanskoj istrazi u Global Competition Review (GCR): „Italy opens bank interchange fee investigation“, GCR, 28. veljače 2014. i „Italy accepts banking group interchange fee drop“, GCR, 19. studeni 2014. Također i na stranici talijanskog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, <http://www.agcm.it/en/newsroom/press-releases/2168-i773-bancomats-commitments-to-the-antitrust-reduced-commissions-for-every-transaction.html>

¹⁸ O francuskoj nagodbi sa Visom i Mastercard, Global Competition Review, GCR od 23. rujna 2013.

Ujedno je francuska agencija odredila pravno obvezujućima i obveze smanjenja međubankovnih naknada koje je domaći kartični sustav *Groupement des Cartes Bancaires* preuzeo 7. srpnja 2011. na razine jednake onima koje su za svoje prekogranične transakcije preuzeli MasterCard i Visa.

U **Velikoj Britaniji** također je vođen postupak utvrđivanja povrede prava tržišnog natjecanja protiv Visa i Mastercard. Međutim, za razliku od francuske agencije, britansko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja odlučilo je u prosincu 2014. zastati s vođenjem postupka protiv Mastercard i Visa poduzetnika zbog određivanja naknada u njihovoj kartičnoj mreži do usvajanja nove EU Uredbe o utvrđivanju gornje granice za međubankovne naknade za transakcije s karticama. Novi EU propis trebao bi postaviti gornju granicu naknada i time umanjiti štetu koju su potrošačima nanjele trenutno prvisoke naknade. Ukoliko bi britansko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja utvrdilo da se novom EU Uredbom ne umanjuje potencijalna šteta, nastavit će svoj postupak. Mastercard je ponudio umanjenje naknade za premium kartice na razinu standardnih kartica kako bi se brže uskladio sa novim EU propisom o naknadama.¹⁹

Poljska praksa susrela se također sa predmetima međubankovnih naknada iz područja zaštite tržišnog natjecanja jer je poljska agencija za zaštitu tržišnog natjecanja u prosincu 2006. utvrdila kartel dvadeset banaka dogovorom o cijenama za međubankovne naknade u kartičnim plaćanjima Visa i Mastercard kartica. Navedenu odluku poljske agencije odlukom iz studenog 2013. potvrdio je i poljski sud za tržišno natjecanje i zaštitu potrošača.²⁰

4. Zakonodavno rješenje: nova EU Uredba 2015/751 od 29. travnja 2015. o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica

Prije sastavljanja prvog prijedloga Uredbe kojom se regulira razina međubankovnih naknada, Europska komisija provela je detaljnu procjenu učinaka. U analizi dokumenta Ocjena učinaka Europske komisije o platnim uslugama i o regulaciji međubankovnih naknada identificirani su određeni problemi, kao što su različita i nedosljedna praksa naplate za uporabu određenog platnog instrumenta koji primjenjuju trgovci među državama članicama (gdje oko polovice država članica EU dopušta, a ostala polovica zabranjuje naplatu dodatnih naknada). Takva neujednačena praksa zbunjuje potrošače kada kupuju u inozemstvu ili putem interneta, dovodi do nejednakih uvjeta, restriktivnih poslovnih pravila i praksi kojima se narušava tržišno natjecanje u pogledu višestranih bankovnih provizija i pravila o izboru i fleksibilnosti trgovaca kada je riječ o prihvaćanju kartica.²¹ Slijedom provedene analize ocjene učinaka, Europska komisija pripremila je i

---

I na web stranici Autorite de la Concurrence:

http://www.autoritedelaconcurrence.fr/user/standard.php?id_rub=483&id_article=2252

¹⁹ Competition and Markets Authority: <https://www.gov.uk/cma-cases/investigation-into-interchange-fees-mastercard-visa-mifs>

²⁰ Global Competition Review, GCR od 26. Studenog 2013. „Polish Court confirms interchange fee ruling“. Također na stranici poljske agencije za zaštitu tržišnog natjecanja: https://uokik.gov.pl/news.php?news_id=10714&news_page=10

²¹ Impact assessment, Accompanying the document: Proposal for a directive of the European parliament and of the Council on payment services in the internal market and amending Directives 2002/65/EC, 2013/36/UE and 2009/110/EC and repealing Directive 2007/64/EC and Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on interchange fees for card-based payment transactions (Ocjena učinaka), European Commission, 24. srpnja 2013.

objavila prijedlog Uredbe o međubankovnim naknadama 24. srpnja 2013. Navedeni tekst Uredbe kojim se određuju gornje razine naknada za kreditne i debitne kartice u najvećoj je mjeri prihvaćen i 17. prosinca 2014. Vlade EU i Europski parlament usaglasili su se da bi gornja granica naknade trebala iznositi **0.3 posto** od vrijednosti kupnje za **kreditne kartice** i **0.2 posto za debitne kartice**.

Nakon tranzicijskog razdoblja od pet godina, vlade država članica dužne su usvojiti gornju granicu od 0.2 posto ili jedinstvenu naknadu ili naknadu u nižem iznosu za debitne kartice. Tijekom usvajanja teksta Uredbe posebno se razmatralo uključivanje American Express i Diners kartica koji djeluju u drugačijem zatvorenom, trostranom sustavu naknada. Trostrani sustavi imaju ograničene tržišne udjele u EU i različite strukture naknada. Zaključeno je da Amex i Diners ne trebaju biti obuhvaćeni odredbama Uredbe upravo iz razloga što ne spadaju u četverostrani sustav kao Mastercard i Visa u kojem zajedno dolaze banka trgovca sa bankom potrošača.²² Neke EU države članice zalagale su se za primjenu gornjih granica i za American Express u zemljama u kojima ima preko pet posto tržišta. Kompromisnim rješenjem usvojen je prijedlog od tri posto vrijednosti svih platnih transakcija na temelju kartica izvršenih u određenoj državi članici. Navedeno se primjenjuje kada American Express djeluje kao dio četverostranog kartičnog poslovanja odnosno kada trostrana kartična platna shema ovlasti druge pružatelje platnih usluga za izdavanje platnih instrumenata na temelju kartica ili prihvaćanje platnih transakcija na temelju kartica, ili oboje, ili izdaje platne instrumente na temelju kartica s *co-branding* partnerom ili putem zastupnika. Uz navedeno, American Express je dobio trogodišnje prijelazno razdoblje tijekom kojega ne mora primijeniti maksimalne razine pragova naknada. Iz obuhvata Uredbe isključene su i poslovne (komercijalne) kartice iako imaju visoke naknade no nude niz drugih pogodnosti. Iz tog razloga u Uredbu je unesena vrlo uska definicija iz koje jasno proizlazi da su isključivo poslovne kartice sa poslovnog računa isključene.²³ Na sve ostale kartice primjenom kojih potrošači sami plaćaju, a potom im je plaćeni iznos refundiran od poslodavca primjenjuju se gornje razine naknada određene Uredbom.

Europska komisija također je tekstom Uredbe uspjela ograničiti postojeća pravila o prihvaćanju svih kartica kojima su trgovci obvezni prihvaćati sve kartice iz Mastercard i Visa portfelja iako se trgovačke naknade za te kartice mogu razlikovati te unutar iste kategorije kartica (kreditne ili debitne) iznositi tri ili četiri puta više ili do 25 puta više kada je riječ o različitim kategorijama kartica, poput kreditnih kartica *premium* ili debitnih kartica s niskim troškovima. Izmjenom ovih pravila, trgovcima se daje veća sloboda izbora, a banke se potiče na natjecanje u ovom segmentu naknada. Ukidanjem elementa „prihvaćanja svih proizvoda” iz pravila o prihvaćanju svih kartica trgovcima bi se omogućilo da izbor platnih kartica koje nude suze na platne kartice niskih (nižih) troškova, što bi pogodovalo i potrošačima zbog nižih troškova trgovaca. U tom slučaju trgovci koji prihvaćaju debitne kartice ne bi bili prisiljeni prihvaćati kreditne kartice, a oni koji prihvaćaju kreditne kartice ne bi bili prisiljeni prihvaćati komercijalne kartice. Međutim zbog zaštite potrošača i davanja mogućnosti korištenja platnih kartica, trgovci će ipak ostati obvezni prihvatiti sve kartice koje spadaju pod istu reguliranu

---

²² Originalni prijedlog Uredbe Europske komisije iz srpnja 2013. sadržavao je odredbu prema kojoj bi Amex bio obuhvaćen gornjim razinama naknada kada u svom poslovanju djeluje kao dio četverostrukog sustava, tzv. Amex GNS.

²³ *Komercijalna kartica* znači svaka platna kartica izdana poduzetnicima ili subjektima javnog sektora ili samozaposlenim fizičkim osobama čije se korištenje ograničava na poslovne troškove, pri čemu plaćanja izvršena takvim karticama terete izravno račun poduzetnika ili subjekta javnog sektora ili samozaposlene fizičke osobe. Definicija iz članka 2. Uredbe 2015/751 o međubankovnim naknadama.

međubankovnu naknadu. Nakon pozitivnog glasovanja Europskog parlamenta o tekstu Uredbe 10. ožujka 2015. i formalnog prihvaćanja teksta od strane Vijeća EU, Uredba je stupila na snagu 29. travnja 2015.²⁴

4.1. Svrha i cilj usvajanja Uredbe

Uredbom se predlaže donošenje zajedničkih pravila za međubankovne naknade u Europskoj uniji uvođenjem maksimalnih razina naknada za transakcije platnim karticama koje su u širokoj upotrebi među potrošačima, što trgovcima otežava odbijanje tih kartica ili uvođenje dodatne naknade. Time će se stvoriti ujednačeni uvjeti i ukloniti fragmentacija tržišta koja trenutačno postoji kao posljedica razlika u naknadama. Fragmentacija unutarnjeg tržišta narušava konkurentnost, rast i stvaranje radnih mjesta unutar EU. Stoga, kako bi se izbjegla fragmentacija unutarnjeg tržišta i narušavanje tržišnog natjecanja zbog razlika u zakonima i administrativnim odlukama, postoji potreba za poduzimanjem mjera namijenjenih rješavanju problema visokih i različitih međubankovnih naknada. Navedeno je neophodno kako bi se pružateljima usluga platnog prometa omogućilo da svoje usluge pružaju na prekograničnoj osnovi, a potrošačima i trgovcima omogućilo korištenje prekograničnih usluga. Uklanjanje izravnih i neizravnih prepreka pravilnom funkcioniranju i ostvarenju cjelovitog tržišta za elektronička plaćanja, bez razlike između nacionalnih i prekograničnih plaćanja, nužno je za pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Uređenjem pitanja međubankovnih naknada omogućit će se i uspješan ulazak na tržište za nove paneuropske sudionike te inovacije utemeljene na infrastrukturi koja postoji u ujednačenim uvjetima. Potrošačima i trgovcima na malo će koristiti širi izbor pružatelja usluga platnog prometa (novih i postojećih).

Uredba o međubankovnim naknadama za platne transakcije putem kartica ima za cilj poboljšati konkurenciju u svim platnim transakcijama karticama s određivanjem maksimalne naknade za kreditne i debitne kartice u EU. Trebalo bi zabraniti poslovna pravila i druge uvjete kojima se sprječava pristup potrošača i trgovaca na malo točnim informacijama o plaćenim naknadama u vezi s platnim transakcijama i time ometa stvaranje potpuno učinkovitog unutarnjeg tržišta. Iz navedenog razloga, Uredbom se predlažu i mjere namijenjene transparentnosti u postupku naplaćivanja ovih naknada kako bi se trgovcima na malo i potrošačima omogućilo donošenje odluka o platnom instrumentu na temelju boljih informacija.

Svrha je Uredbe pridonijeti razvoju tržišta platnog prometa diljem EU-a kojim će se potrošačima, trgovcima na malo i drugim poduzetnicima omogućiti da iskoriste sve prednosti unutarnjeg tržišta EU-a, uključujući e-trgovinu u skladu sa Digitalnom Strategijom EU. Uredba bi stoga trebala potaknuti inovacije u sektoru elektronskog plaćanja osobito online i plaćanja putem mobitela. Razvoj u ovim tehnološki suvremenijim metodama plaćanja bio je spor uslijed pravne nesigurnosti u vezi iznosa plaćanja međubankovnih naknada i poslovnih pravila o načinu primjene naknada na ove

---

²⁴ UREDBA (EU) 2015/751 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 29. travnja 2015. o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica/ Regulation (EU) 2015/751 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2015 on interchange fees for card-based payment transactions (Text with EEA relevance), Službeni list L 123, 19.5.2015.

Konačno usvojeni tekst Uredbe na hrvatskom: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0751&qid=1435176422595&from=EN>

metode plaćanja. Uredbom bi se trebali smanjiti troškovi za potrošačke kartice u iznosu od otprilike 6 milijardi eura godišnje.²⁵

Ciljevi Uredbe sukladni su s politikom tržišnog natjecanja uspostavljanjem jednakih obveza, prava i mogućnosti za sve sudionike tržišnog natjecanja i olakšavanjem prekograničnog pružanja usluga platnog prometa, što dovodi do rasta razine tržišnog natjecanja u EU. Pokazalo se da jedino pravila o tržišnom natjecanju ograničavaju naknade koje određuju banke i bankovne kartične sheme potpuno nepoznate potrošačima i na koje ni trgovci niti potrošači mogu utjecati. U tom smislu, Uredba bi trebala pridonijeti promjeni poslovne prakse u kartičnoj industriji prema konkurentnijem sustavu koji bi trebao imati koristi za potrošače, trgovce i banke. Određivanjem gornjih granica za međubankovne naknade trgovci na malo imali bi koristi od nižih naknada koje bi dovele do uštede, čiji bi se jedan dio prenio na potrošače. Potrošači već snose troškove jer se međubankovne naknade (preko naknada koje se zaračunavaju trgovcima) uključuju u maloprodajne cijene. Nije za očekivati da će banke prenijeti pogodnosti međubankovnih naknada na svoje imatelje računa nego je vjerojatnije da će ih trgovci prenijeti na svoje klijente, s obzirom na nisku razinu tržišnog natjecanja u bankarskom sektoru i postojeći nedostatak mobilnosti potrošača u području bankarskog poslovanja s građanima.

4.2. Relevantne odredbe Uredbe i opseg njihove primjene

U prvom dijelu Uredbe navode se pravila o međubankovnim naknadama i njihovim razinama za određene kategorije kartica i transakcija. Drugi dio Uredbe bavi se poslovnim pravilima koja će se primjenjivati na sve kategorije transakcija karticama i platnih transakcija na temelju kartica.

Člankom 1. Uredbe određuje se njezino područje primjene prema kojem se Uredbom utvrđuju ujednačeni tehnički i poslovni zahtjevi za platne transakcije na temelju kartica izvršene unutar EU kada se i pružatelj platnih usluga platitelja i pružatelj platnih usluga primatelja plaćanja nalaze u EU.

Središnji dio Uredbe tj. Poglavlje II Uredbe u člancima 3. do 5. uređuje međubankovne naknade. Pritom se **članak 3.** bavi **međubankovnim naknadama za transakcije potrošačkom debitnom karticom** te propisuje da pružatelji platnih usluga ni za koju transakciju debitnom karticom ne smiju nuditi niti zahtijevati međubankovnu naknadu po transakciji koja premašuje **0,2 posto** vrijednosti transakcije. Ujedno se daje mogućnost državama članicama za nacionalne transakcije debitnom karticom da mogu utvrditi nižu gornju granicu postotka međubankovne naknade po transakciji od one predviđene te mogu uvesti fiksni maksimalni iznos naknade kao ograničenje iznosa naknade koji proizlazi iz primjenjivog postotka. Države članice također mogu dopustiti pružateljima platnih usluga primjenu međubankovne naknade po transakciji koja ne premašuje 0,05 EUR ili, u državama članicama čija valuta nije euro, odgovarajuću vrijednost u nacionalnoj valuti na dan 8. lipnja 2015., koja se revidira svakih pet godina. Navedena međubankovna naknada po transakciji može se također kombinirati s maksimalnim postotkom od najviše 0,2 posto, uvijek uz uvjet da zbroj međubankovnih naknada

---

²⁵ Priopćenje Europske komisije od 10. ožujka 2015. IP/15/4585 „Commission welcomes European Parliament vote to cap interchange fees and improve competition for card-based payments“.

kartične platne sheme ne premašuje 0,2 posto ukupne godišnje transakcijske vrijednosti nacionalnih transakcija debitnom karticom unutar svake pojedinačne kartične platne sheme.²⁶

Članak 4. uređuje **međubankovne naknade za transakcije potrošačkom kreditnom karticom.** Pružatelji platnih usluga ni za koju transakciju kreditnom karticom ne smiju nuditi niti zahtijevati međubankovnu naknadu po transakciji koja premašuje **0,3 posto vrijednosti transakcije.** Za nacionalne transakcije kreditnom karticom države članice mogu utvrditi nižu gornju granicu međubankovnih naknada po transakciji.

U svrhu provedbe gornjih granica iz navedena dva članka, predviđena je **zabrana zaobilaženja** koja znači da se sve dogovorene naknade, uključujući neto nadoknadu, s istom svrhom ili učinkom kao međubankovne naknade, koje izdavatelj primi od kartične platne sheme prihvatitelja ili bilo kojeg drugog posrednika u vezi s platnim transakcijama ili povezanim aktivnostima smatraju dijelom međubankovne naknade.²⁷

4.3. Uspostavljanje maksimalne razine naknada u dva prijelazna razdoblja

Tijekom prijelaznog razdoblja od dvije godine nakon objave Uredbe određuju se maksimalne razine međubankovnih naknada samo za **prekogranične transakcije** (kada vlasnik kartice koristi karticu u drugoj državi članici) ili **prekogranične transakcije prihvaćanja** (kada trgovac koristi pružatelja usluga platnog prometa u ulozi prihvatitelja iz druge države članice).²⁸ U prvoj fazi koja će trajati dvije godine, primjena maksimalnih razina međubankovnih naknada odnosit će se samo na prekogranične naknade. U drugoj fazi, primjena bi se trebala proširiti i na domaće transakcije.

Nakon prijelaznog razdoblja sve (prekogranične i domaće) „potrošačke” **transakcije debitnim karticama** i platne transakcije na temelju kartica utemeljene na takvoj transakciji imat će maksimalne međubankovne naknade od **0,2 posto**, a sve (prekogranične i domaće) potrošačke **transakcije kreditnim karticama** i platne transakcije na temelju kartica utemeljene na njima imat će maksimalnu međubankovnu naknadu od **0,3 posto**. Te gornje granice sukladne su referentnim vrijednostima koje su već primijenjene, a koje ne dovode u pitanje funkcioniranje međunarodnih kartičnih sustava i dobrobit usluga platnog prometa, trgovaca na malo i potrošača, i istodobno omogućuju pravnu sigurnost. Postavljene razine utemeljene su na takozvanom „**testu neutralnosti trgovca**” koji se razvio u ekonomskoj literaturi, a na temelju kojeg se utvrđuje razina naknade koju bi trgovac bio voljan platiti kada bi trošak koji nastaje u slučaju da potrošač koristi platnu karticu usporedio s troškom za nekartična (gotovinska) plaćanja uzimajući u obzir naknadu za uslugu koja se plaća bankama prihvatiteljicama, odnosno naknadu koja se zaračunava trgovcima. Stoga se time potiče upotreba učinkovitih platnih instrumenata poticanjem onih kartica koje pružaju veće pogodnosti pri transakcijama, sprječavajući u isto vrijeme nerazmjerne trgovačke naknade kojima bi se drugim potrošačima nametnuli skriveni troškovi.

²⁶ Članak 3., stavci 2.-4. Uredbe 2015/751.

²⁷ Članak 5. Uredbe 2015/751.

²⁸ Definicija prekogranične platne transakcije prema članku 2. Uredbe 2015/751: „Platna transakcija na temelju kartica pri kojoj se izdavatelj i prihvatitelj nalaze u različitim državama članicama ili kada je platni instrument na temelju kartica izdao izdavatelj koji se nalazi u državi članici koja nije država članica u kojoj se nalazi prodajno mjesto.“

Kao posljedica jednostranih obveza prihvaćenih u okviru postupaka tržišnog natjecanja, velik broj prekograničnih platnih transakcija karticama u EU već se provodi uz poštovanje maksimalnih međubankovnih naknada primjenjivih u prvoj fazi ove Uredbe. Međutim, kako je bilo potrebno izmijeniti domaće međubankovne naknade, nužno je bilo omogućiti prijelazno razdoblje za domaće platne transakcije. Također valja napomenuti da Uredba ne sprječava države članice u održavanju ili uvođenju nižih gornjih granica ili mjera s jednakim ciljem ili učinkom u nacionalnom zakonodavstvu.

4.4. Odredbe Uredbe o poslovnim pravilima za platne transakcije karticama

Poglavlje III Uredbe u člancima 6. do 12. navodi poslovna pravila od kojih se najprije izdvaja zabrana svih teritorijalnih ograničenja unutar EU ili pravila s istim učinkom u sporazumima o davanju ovlasti ili u pravilima kartičnih platnih shema u pogledu izdavanja platnih kartica ili prihvaćanja platnih transakcija na temelju kartica. Također su zabranjeni svi zahtjevi ili obveze stjecanja posebne dozvole koja vrijedi za pojedinu zemlju ili ovlaštenja za prekogranično obavljanje djelatnosti ili pravilo s istim učinkom u sporazumima o davanju ovlasti ili u pravilima kartičnih platnih shema u pogledu izdavanja platnih kartica ili prihvaćanja platnih transakcija na temelju kartica.²⁹

Poslovna pravila obuhvaćaju i odredbe o razdvajanju kartične platne sheme i izvršitelja obrade slijedom kojih kartične platne sheme i izvršitelji obrade moraju biti neovisni u smislu računovodstva, ustroja i postupaka donošenja odluka te ne smiju prikazivati skupno cijene za aktivnosti kartične platne sheme i aktivnosti obrade kao ni provoditi unakrsno subvencioniranje takvih aktivnosti. Također ne smiju ni na koji način raditi razliku između svojih društava kćeri ili imatelja udjela s jedne strane te korisnika kartičnih platnih shema i drugih ugovornih partnera s druge strane, a osobito ne smiju uvjetovati ugovornom partneru pružanje bilo koje usluge koju nude prihvaćanjem bilo koje druge usluge koju nude. A zabranjuje se i svaka teritorijalna diskriminacija o obradi koja primjenjuju kartične platne sheme.³⁰

U svezi odabira platnog branda ili aplikacije za plaćanje (tzv. *co-badging*) članak 8. izričito propisuje zabranu svih pravila kartičnih platnih shema i pravila sporazuma o davanju ovlasti ili mjere s istim učinkom kojima se izdavatelj ometa ili sprječava u *co-badgingu* dvaju ili više različitih platnih brendova ili aplikacija za plaćanje na platnom instrumentu na temelju kartica. Pri sklapanju ugovornog sporazuma s pružateljem platnih usluga, potrošač može zahtijevati dva ili više različitih platnih brendova na platnom instrumentu na temelju kartica, pod uvjetom da pružatelj platnih usluga nudi takvu uslugu.³¹

Svrha je **odredbe o razdvajanju** (članak 9.) da svaki prihvatitelj svojem primatelju plaćanja nudi i naplaćuje pojedinačno navedene naknade koje se zaračunavaju

---

²⁹ Članak 6. „Davanje ovlasti“, Uredba 2015/751.

³⁰ Detaljnije u članku 7. Uredbe 2015/751.

³¹ Pravodobno prije potpisivanja ugovora pružatelj platnih usluga potrošaču pruža jasne i objektivne informacije o svim dostupnim platnim brendovima i njihovim značajkama, uključujući njihove funkcije, troškove i sigurnost. Članak 8. Uredbe 2015/751.

trgovcima za različite kategorije i različite brendove platnih kartica s različitim razinama međubankovne naknade, osim ako primatelji plaćanja od prihvatitelja pisanim putem zatraže naplatu „miješanih” naknada koje se zaračunavaju trgovcima. Prihvatitelji uključuju u svoje sporazume s primateljima plaćanja pojedinačno navedene informacije o iznosu naknada koje se zaračunavaju trgovcima, međubankovnih naknada i naknada shema koje se primjenjuju za svaku kategoriju i brend platne kartice, osim ako primatelj plaćanja naknadno uputi drukčiji zahtjev u pisanom obliku.

Značajna je i odredba iz članka 10. Uredbe pod nazivom **pravilo o prihvaćanju svih kartica** kojom se ograničava primjena već spomenutih pravila o „poštovanju svih kartica”. Nije dopuštena diskriminacija na temelju banke izdavateljice ili podrijetla vlasnika kartice kao ni među karticama s istom razinom međubankovne naknade. Kartične platne sheme i pružatelji platnih usluga ne smiju primjenjivati nijedno pravilo koje primatelje plaćanja, koji prihvaćaju platni instrument na temelju kartica koji je izdao jedan izdavatelj obvezuje da prihvate i druge platne instrumente na temelju kartica koji su izdani u okviru iste kartične platne sheme. Ovo pravilo ne primjenjuje se na potrošačke platne instrumente na temelju kartica istog brenda i iste kategorije kartice s unaprijed uplaćenim sredstvima, debitne kartice ili kreditne kartice koji podliježu istim međubankovnim naknadama.³²

Uvođenjem „**pravila o neusmjeravanju**“ (članak 11. Uredbe) zabranit će se primjena svih pravila kojima se trgovci sprječavaju ili ograničavaju u usmjeravanju potrošača na učinkovitije platne instrumente. Zabranjena su sva pravila u sporazumima o davanju ovlasti, u pravilima shema koja primjenjuju kartične platne sheme i u sporazumima koje sklapaju prihvatitelji kartice i primatelji plaćanja, a kojima se primatelje plaćanja sprječava u usmjeravanju potrošača na uporabu bilo kojeg platnog instrumenta kojemu primatelj plaćanja daje prednost. Navedena zabrana obuhvaća i sva pravila kojima se primateljima plaćanja zabranjuje da platne instrumente na temelju kartica određene kartične platne sheme tretiraju na povoljniji ili nepovoljniji način nego prema drugima.

U cilju ostvarivanja veće transparentnosti pružatelji usluga platnog prometa u ulozi prihvatitelja trgovcima će biti dužni dostavljati barem mjesečne izvještaje o naknadama, u kojima su navedene naknade koje trgovci plaćaju tijekom relevantnog mjeseca za svaku kategoriju kartica i svaku pojedinačnu marku u slučaju kada prihvatitelj pruža usluge prihvaćanja. Preciznije, nakon izvršenja pojedinačne platne transakcije na temelju kartica, pružatelj platnih usluga primatelja plaćanja daje primatelju plaćanja sljedeće informacije: referencu koja primatelju plaćanja omogućuje identificiranje platne transakcije na temelju kartica, iznos platne transakcije u valuti u kojoj je izvršeno plaćanje u korist računa za plaćanje primatelja plaćanja te iznos svih naknada za platnu transakciju na temelju kartica, s posebno navedenim iznosom naknade koja se zaračunava trgovcima te iznosom međubankovne naknade.³³

Naposljetku, Uredba predviđa obvezu Europske komisije da nakon dvije godine od početka primjene Uredbe Europskom parlamentu i Vijeću podnese izvješće o primjeni uz ocjenu prikladnosti određene razine međubankovnih naknada.

---

³² Vidi članak 10. Uredbe 2015/751 i obrazloženje iz Prijedloga Uredbe iz srpnja 2013., paragraf 29.

³³ Propisano člankom 12. Uredbe 2015/751 „Informacije primatelju plaćanja o pojedinačnim platnim transakcijama na temelju kartica“.

5. Pregled sustava plaćanja međubankovnih naknada u Republici Hrvatskoj

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (Agencija) provela je 2014. godine istraživanje tržišta platnih kartica u Republici Hrvatskoj.³⁴ Istraživanje je pokrenuto kako bi se utvrdilo stanje na navedenom tržištu, u odnosu na vrste i iznose naknada koje se plaćaju prilikom obavljanja platnih transakcija korištenjem platnih kartica u bezgotovinskom platnom prometu u zemlji, međusobni odnosi tih naknada te u konačnici koji su mogući učinci tih naknada na tržišno natjecanje. Iz provedene analize proizlazi da je Hrvatska među zemljama koje imaju dosta visoke domaće multilateralne međubankovne naknade (naknade koje se plaćaju prilikom obavljanja platnih transakcija korištenjem platnih kartica), jer su prosječne naknade u većini zemalja EU niže od 1 posto dok u Hrvatskoj iste redovno prelaze 1 posto. Prema rezultatima istraživanja domaćeg tržišta proizlazi da su iznosi tih naknada u Hrvatskoj na sličnoj razini kao i u Sloveniji. U usporedbi s razvijenijim zemljama Europske unije, kao što su Francuska, Italija i Nizozemska, Hrvatska ima visoke međubankovne naknade.

Podaci iz analize tržišta koje je provela Agencija, jasno upućuju da je tržište platnih kartica u Hrvatskoj u porastu. Naime, iako je u razdoblju 2010.-2013. broj platnih kartica u optjecaju u Hrvatskoj u blagom padu, njihova upotreba je u porastu na što upućuje sve veći broj transakcija, s rastom od 16 posto od 2010. do 2013. godine, te porast vrijednosti transakcija platnim karticama od 8 posto u istom razdoblju. Najveći broj transakcija u tom razdoblju obavljen je debitnim karticama, oko 66 posto prosječno godišnje, što odgovara i zastupljenosti broja debitnih kartica u ukupnom broju kartica u optjecaju. Slijedom toga, i vrijednost transakcija s udjelom od 75 posto prosječno godišnje je i najveća za debitne kartice. Uz debitne kartice, najveći udjel u broju transakcija imaju charge kartice, s prosječnim godišnjim udjelom od oko 12 posto, a slijede revolving i kartice s odgođenom naplatom, sa oko 10 posto prosječnog godišnjeg udjela za promatrano razdoblje.³⁵

Najniža međubankovna naknada u Hrvatskoj za transakcije Maestro karticama i iznosi u prosjeku 0,82 posto. Najviše prosječne međubankovne naknade imaju Visa kartice u iznosu od 1,45 posto. Međutim kada se uključe i sektorski specifične kartice (za kupnju goriva, avionskih karti), prosječna međubankovna naknada za transakcije Visa karticama iznosi čak 1,14 posto. S druge strane, prosječna MasterCard međubankovna naknada bez izostavljenih kartica (MasterCard World i MasterCard World Signia) iznosi 0,97 posto, a kada se one uzmu u obzir onda iznosi 1,37 posto.

Republika Hrvatska kao članica EU također će morati primjenjivati Uredbu 2015/751 o međubankovnim naknadama u platnom prometu putem kartica. Primjenom nove Uredbe koja se odnosi na određivanja gornje granice za međubankovne naknade kartičnih

³⁴ Cjelovito istraživanje tržišta u RH dostupno je na:

http://www.aztn.hr/uploads/documents/istrazivanje_trzista/Istrazivanje_trzista_platnih_kartica_u_republici_hrvatskoj.pdf

³⁵ Na stranici Agencije sažetak istraživanja: <http://www.aztn.hr/naknade-za-placanja-platnim-karticama-u-hrvatskoj-vise-od-prosjecnih-u-eu/>

sustava kao što su Visa i MasterCard smanjile bi se prosječne naknade u Hrvatskoj za oko 80 posto kod Vise, te za oko 70 posto kod MasterCarda. Koristi Uredbe za trgovce i potrošače u Hrvatskoj odgovaraju koristima koje je predvidjela Europska komisija donošenjem Uredbe. Tako bi određivanje gornje granice naknada koristilo trgovcima na malo, koji bi trebali u sve većoj mjeri prihvaćati platne kartice kao instrument plaćanja, što bi trebalo potaknuti i potrošače na širu upotrebu kartica, uz smanjenje cijena proizvoda i usluga. Također, povećanje obujma transakcija platnim karticama i ušteda u području upravljanja gotovinom bi moglo barem djelomično nadoknaditi potencijalne troškove banaka zbog određivanja gornje granice tih naknada, dok bi druge uštede mogle uslijediti zbog manjeg podizanja novca s bankomata. Reguliranje prekograničnih transakcija će pogodovati trgovcima na malo koji će moći preko granice tražiti jeftinije usluge prihvaćanja te time potaknuti tržišno natjecanje kod domaćih banaka. Slijedom toga, regulacija međubankovnih naknada obuhvaćat će i naknade primjenjive u Hrvatskoj pa bi se pozitivni učinci Uredbe trebali odraziti i na domaćem tržištu.

6. ZAKLJUČAK

Usvajanje EU Uredbe o međubankovnim naknadama trebalo bi doprinijeti učinkovitom funkcioniranju tržišnog natjecanja u platnom prometu putem kartica između država članica. Koristi koje iz ovoga proizlaze očituju se kao umanjenje naknada kako za trgovce na malo, tako i troškova potrošača kroz umanjene cijene proizvoda i usluga. U Hrvatskoj koja trenutno ima više međubankovne naknade od drugih država članica, primjenom Uredbe i dovođenjem naknada na razine predviđene Uredbom trebalo bi doći do značajnog umanjenja iznosa naknada koje plaćaju trgovci na malo i potrošači. Svakako su pohvalna nastojanja da se novim propisom omogući upotreba za sada nedovoljno korištene suvremene tehnologije plaćanja, a time ostvare sve pogodnosti unutarnjeg tržišta EU. Reguliranjem platnog sektora u dijelu naknada u transakcijama karticama spriječit će se postojeća rascjepkanost jedinstvenog tržišta EU, a time značajno utjecati na uspostavljanje učinkovitog tržišnog natjecanja. U konačnici, koristi iz Uredbe nakon nekog vremena primjene najviše bi trebali osjetiti sami potrošači. Izvješće Europske komisije predviđeno nakon dvije godine primjene Uredbe, predstavljat će koristan informativan i korektivan instrument za eventualne daljnje potrebe izmjena odredbi Uredbe.

